

Utredning på uppdrag av Barn- och utbildningsnämnden

Inledning

Nedanstående beslut fattades av Barn- och utbildningsnämnden 2020-08-17:

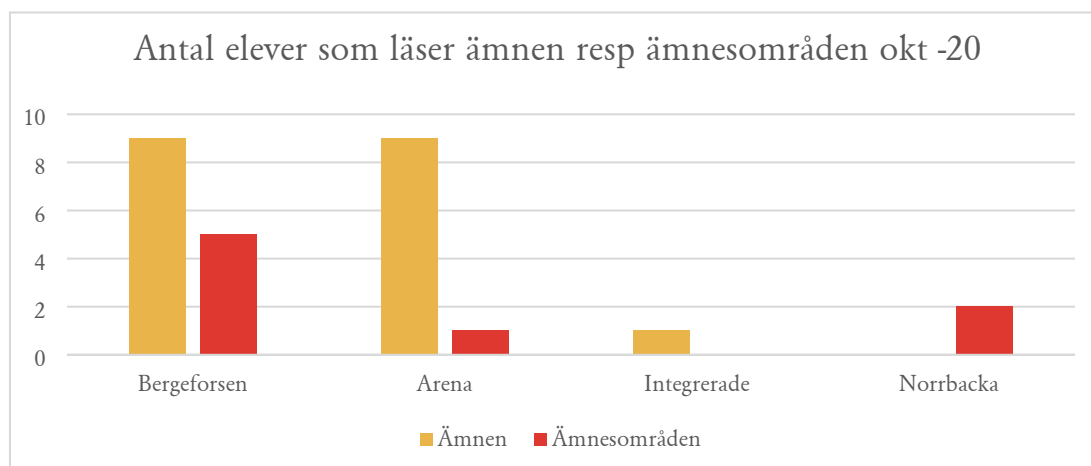
”Barn- och utbildningsnämnden beslutar uppdra till förvaltningschef att utreda frågan gällande möjligheten för de grundsärskoleelever som idag får sin skolgång i Sundsvall att få sin skolgång i Timrå när nya grundsärskolebyggnaden är färdigställd.”

Förutom en utredning enligt ovan efterfrågades även ett ekonomiskt underlag som visar på ett nuläge samt ett tänkbart framtida läge.

För att undersöka ovanstående har information samlats in från barn- och utbildningsförvaltningens intendent, controller, skolskjutssamordnare samt rektor på Bergeforsens skola. Utredningen baseras även på lagtext samt underlag från Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Nuläge

I oktober månad är 27 elever mottagna i grundsärskolan. 14 elever på Bergeforsens skola (årskurs 1-6), 10 elever på Arenaskolan (årskurs 7-9), en integrerad mellanstadieelev samt två elever på Norrbackaskolan i Sundsvalls kommun. Antalet elever i grundsärskolan utgör 1,4% av eleverna i årskurs 1-9 folkbokförda i Timrå kommun. Fördelningen mellan elever som läser ämnen och elever som läser ämnesområden är 70% respektive 30% vilket i stort ligger i linje med den nationella statistiken för läsåret 2019/2020.

På grundsärskolan i Bergeforsen är i dagsläget tre lärare anställda. En av lärarna undervisar elever som läser ämnen och de två andra lärarna undervisar elever som läser ämnesområden. De två sistnämnda har tidigare arbetat på Tallskolan, en skola motsvarande Norrbackaskolan, som fanns i Timrå kommun men som lades ner efter läsåret 2008/2009. Alla tre lärarna är behöriga, enligt *Förordning (2011:326) om*

behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, att undervisa i grundsärskolan – två är behöriga att undervisa i både ämnen och ämnesområden och en av lärarna är behörig att undervisa i ämnesområden. Utöver dessa tre lärare finns även lärare i fritidshemmet samt en elevassistent anställd. I dagsläget är det svårt att rekrytera behöriga lärare i fritidshemmet vilket medför att alla anställda där inte är behöriga.

Skollagen 2010:800

I skollagens inledande kapitel ges en beskrivning av syftet med utbildning inom skolväsendet. Där uttrycks att hänsyn ska tas till elevernas olika behov. Eleverna ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. I skollagens 11 kapitel framgår att: ”Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en för dem anpassad utbildning som ger kunskaper och värden och utvecklar elevernas förmåga att tillägna sig dessa”. I skollagens andra kapitel uttrycks: ”För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas”.

Diskrimineringslagen 2008:567

Den 1 januari 2015 utvidgades diskrimineringslagen till att även omfatta bristande tillgänglighet. Syftet med detta är att lagen ska bidra till att öka tillgängligheten samt öka möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta på likvärdiga villkor. Inom utbildning berör lagen både undervisningen samt de lokaler undervisningen bedrivs i.

Plan- och bygglagen 2010:900

Plan- och bygglagen reglerar hur den fysiska miljön ska vara utformad för att eleverna ska kunna utveckla lärande och gemenskap i en trygg och säker miljö. Byggnaderna ska vara tillgängliga för personer med nedsatt rörelseförmåga och för personer med nedsatt förmåga att orientera sig. I plan- och bygglagen står vidare att byggnader, vid ny- eller ombyggnation, ska utformas så att de är anpassade för sitt ändamål. Faktorer som färg och material behöver beaktas för att de ska bidra till en tillgänglig miljö.

Tillgänglig lärmiljö

Tillgänglighet i skolan och på fritidshemmet innebär att alla elever, oavsett behov och förutsättningar, ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden. I lärmiljön ska även den sociala gemenskapen främjas. Detta ska sammantaget bidra till att alla elever utvecklas så långt som möjligt, utifrån målen för utbildningen.

Att arbeta med tillgängliga lärmiljöer är en ständigt pågående process där hinder identifieras och undanröjs.

Skolan och fritidshemmet anses vara tillgängliga när:

- eleverna får en utbildning som är anpassad efter deras förutsättningar och där deras behov blir tillgodosedda
- eleverna får möjlighet att vara delaktiga i en social gemenskap
- eleverna får tillgång till pedagogiska strategier och stödstrukturer, adekvata lärverktyg och andra nödvändiga anpassningar
- eleverna får tillgång till rum för lärande som är anpassade utifrån olika förutsättningar och behov, både inomhus och utomhus

Samtal med intendent och rektor

I februari 2020 ägde det första projekteringsmötet rum. Det företag som har totalentreprenad har arbetat för att säkerställa tillgänglighet. Inom Timrå kommun har representanter från barn- och utbildningsförvaltningen, kultur- och teknikförvaltningen samt miljö- och byggkontoret varit involverade i byggprocessen.

En utmaning som beskrivs i samtalen är att det sällan görs byggnationer som denna vilket innebär att det är svårt att få tillgång till en samlad kompetens. Det finns ingen att rådfråga som sitter inne med svaren på alla frågor. Det har funnits behov av att ha kontakt med många olika parter som kan bidra med olika delar. Det har förts samtal med rektor på Norrbackaskolan och studiebesök har gjorts på skolan, vilket ägde rum innan deras flytt till nya lokaler. Samtal och studiebesök har även genomförts på Hjälpmedelscentralen. Det finns planer på att göra ett studiebesök på Skönsmons skola i syfte att titta på deras digitala lösningar utifrån ett pedagogiskt perspektiv.

De nya lokalerna för eleverna i grundsärskolan på Bergeforsens skola är en tillbyggnad i två plan. Eleverna som läser ämnen kommer främst att ha sin undervisning på det övre planet och eleverna som läser ämnesområden främst på det nedre planet. Tillbyggnaden är på 730 kvm totalt – 430 kvm på nedre plan och 300 kvm på övre plan. Skolskjutsen kommer att ha möjlighet att köra fram till entrén för de elever som har behov av det. På

nedre plan innanför entrén finns utrymme för rullstolstvätt samt uppställning och laddstation för hjälpmedel. Här finns även en fast lyft i taket för att möjliggöra förflyttning. På nedre plan finns ett samlingsrum på 70 kvm med två tillhörande grupprum, ett rörelserum på 60 kvm med fast lyft i taket och med ett större tillhörande grupprum, ett rum som är extra ljudisolerat, ett rum med golvbrunn, ett kök med tvättmaskin samt ett arbetsrum för personalen. På nedre plan finns även tre stycken rwc (rullstolswc). En av dessa är 20 kvm där, förutom toalett även dusch, duschsäng och skötbord kommer att finnas. På denna toalett finns en fast lyft i taket för att möjliggöra förflyttning. Fler fasta lyftar kan bli aktuella att införskaffa och en mobil lyft kommer att finnas vid behov.

Det finns fem utrymningsvägar på nedre plan. Brandlarmet kommer att kompletteras med en ljussignal.

Eleverna når övre plan via skolans befintliga trapphus och hiss. Övre plan består av två stora rum på 60 kvm med två grupprum till respektive rum. På övre plan finns tre toaletter varav en rwc.

Matsalen når eleverna via den befintliga skolbyggnaden. Hiss behöver användas vid en befintlig nivåskillnad för elever som är rullstolsburna. Vid entrén till idrottshallen ska asfalterade ramper iordningställas. Dessa kommer att vara lättare att skotta än andra typer av ramper och därmed säkra tillgängligheten även vintertid. Musiksalen ligger högst upp i den befintliga skolan vilket gör att det finns tankar på att musiklektionerna kommer att genomföras i grundsärskolans lokaler.

Utgång mot den nya lekplatsen finns i tillbyggnaden. Lekplatsen är 270 kvm och har planerats efter önskemål från personalen baserat på elevernas behov. Lekplatsen kommer att ha gummiastfalt på hela ytan vilket ökar tillgängligheten för elever som är rullstolsburna. Under rasterna kommer denna lekplats att i första hand finnas tillgänglig för eleverna i grundsärskolan. Eleverna kan även välja att vara på den övriga delen av skolgården.

I samtalen beskrivs att tillgänglighet har genomtyrat arbetet – inte bara den fysiska tillgängligheten utan även när det gäller det pedagogiska innehållet, elevernas integritet och självständighet. Beskrivningen är att det ska finnas möjlighet till flexibla lösningar utifrån elevernas behov. Ett exempel som lyfts är fönstrens låga placering utifrån att alla elever, även elever som är rullstolsburna, ska kunna se ut genom fönstren. Möjligheten att använda fönsterfilm finns om behov av det uppstår. I fönstren kommer även persienner att finnas.

När det gäller belysning kommer tunable white-teknik att användas i klassrummen. Det kommer att vara dimbara LED-lampor och vara möjligt att variera ljusstyrka och färg. I

övrigt kommer varmvita LED-lampor att användas vilka kommer att vara infällda i akustiktaken.

Tillbyggnaden uppfyller enligt intendenten normerna för god akustik. Det tysta rummet på nedre plan är extra ljudisolerat och ger möjlighet till avskildhet när behov av det förekommer. Alla möbler är ljuddämpade för att bidra till en god ljudmiljö.

Färgen på väggarna kommer att vara grå. Kontraster kommer att skapas genom att rummen går i ljusare respektive mörkare nyanser av grått vilket underlättar för eleverna att orientera sig i lokalerna. I den äldre skolbyggnaden är det enligt rektor inte lika enkelt att orientera sig då det är nivåskillnader och många visuella intryck.

Vid val av möbler har hänsyn tagits till att de ska vara tillgängliga för alla elever. Vissa möbler kommer att vara höj- och sänkbara. Skåp kommer att användas istället för bokhyllor i så stor utsträckning som möjligt i syfte att begränsa de visuella intrycken. Rektor berättar att de i samband med detta även har funderat på om stängda skåp kan riskera att ha en negativ inverkan på elevernas självständighet.

Det pågår ett utvecklingsarbete kring undervisningen inom grundsärskolan på Bergeforsens skola utifrån de möjligheter de nya lokalerna ger. Personalen har bland annat tagit del av ett projekt som genomförts i Härnösands kommun i samverkan med Mittuniversitetet och med stöd från Skolverket.

Inom barn- och utbildningsförvaltningen pågår ett utvecklingsarbete kring digitalisering. Alla elever i kommunen kommer att ha tillgång till en chromebook. Eleverna i grundsärskolan som läser ämnesområden kommer att ha tillgång till en chromebook med touchskärm. Under en övergångsperiod kommer eleverna även att ha fortsatt tillgång till ett antal Ipads.

De elever som går i grundsärskolan och har plats på fritidshemmet går antingen på skolans gemensamma fritidshem eller stannar kvar i grundsärskolans lokaler även under fritidshemstid. Platsen avgörs utifrån elevernas behov. I dagsläget går de elever som läser ämnen på skolans gemensamma fritidshem medan eleverna som läser ämnesområden stannar kvar i grundsärskolans lokaler. Rektor betonar att intentionen är att alla elever ska kunna gå tillsammans på ett gemensamt fritidshem.

Rektor uttrycker att det är möjligt att ta emot alla elever inom grundsärskolan i och med de nya lokalerna. För elever med omfattande behov av utrymme kommer det att finnas gott om plats. Rektor berättar att det kommer att finnas plats för minst sex rullstolar. Utrymme finns även vad gäller övrig utrustning, undervisning, arbetsrum för personal samt rwc.

Rektor påtalar vikten av att grundsärskolan i och med de nya lokalerna och tillgång till egen lekpark inte får bli en sluten enhet i en egen byggnad. Det är viktigt att tillsammansarbetet med grundskolan fortsätter. Rektor menar även att det är viktigt att det finns ett tillsammansarbete mellan elever som läser ämnen respektive ämnesområden trots att de lokalmässigt i huvudsak kommer att befinna sig på två olika plan.

Ekonomi

I dagsläget debiterar Sundsvalls kommun 840 000 kr/elev och år för eleverna på Norrbackaskolan. I dagsläget har ingen av eleverna plats på fritidshem. Kostnaden för skolskjuts ökade något vid läsårets början i samband med att Norrbackaskolan flyttade till nya lokaler i Nacksta. Den sammanlagda kostnaden för skolskjuts till Norrbackaskolan är i dagsläget ca 420 000 kr/år.

Vid ett scenario där vi tänker att eleverna istället går på Bergeforsens skola skulle kostnaden per elev kunna se ut enligt tabellen nedan. Kostnaden för motsvarande skolskjuts som ovanstående skulle vid ett sådant scenario vara ca 89 000 kr/år.

	Kostnad
Läromedel	1795
Administration/IT	561
Matkostnader C-kök åk 1-6	6248
Fortbildning/personal	2244
Personalkostnad 1 tjänst (32000 kr i lön)	554 368
Summa per elev	565 216

Sammanfattande reflektion

I Specialpedagogiska skolmyndighetens *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning* finns en tillgänglighetsmodell beskriven. Modellen utgår från fyra områden, *förutsättningar för lärande, social miljö, pedagogisk miljö* samt *fysisk miljö*. Dessa fyra områden har använts för att belysa det som framkommit i utredningen.

Förutsättningar för lärande

I verksamheten finns kunskap och erfarenhet av att arbeta med elever som tillhör målgruppen för grundsärskolan. När det gäller elever som läser ämnesområden finns erfarenhet även från den tidigare verksamheten på Tallskolan. Lärarna i grundsärskolan är behöriga, enligt *Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare*

och förskollärare, att undervisa aktuell målgrupp. Behörigheten är inte lika hög bland lärarna i fritidshemmet.

Det framkommer i samtalen att arbetet med de nya lokalerna har genomsyrats av tillgänglighet – inte bara med tanke på den fysiska tillgängligheten utan även i det pedagogiska arbetet. Hänsyn har även tagits till elevernas integritet samt för att utveckla elevernas självständighet. Det beskrivs vidare att det planerats för att kunna möjliggöra förändringar i lärmiljön på ett flexibelt sätt utifrån elevernas behov.

För att möjliggöra tillgång till skolans övriga lokaler finns sedan tidigare hiss vid nivåskillnader. Ramper ska byggas vid ingången till idrottssalen. Tillgängligheten till skolans musiksäl är begränsad då den ligger högst upp i den gamla skolbyggnaden och kräver dessutom att elever som använder hiss går genom andra klassrum för att nå musiksalen.

På skolan finns ett elevhälsoteam bestående av kurator, skolsköterska och två specialpedagoger. Tillgång finns även till skolpsykolog och skolläkare. Elevhälsoteamets kompetens finns tillgängligt för grundsärskolans lärteam.

Av eleverna som har plats i fritidshemmet går i dagsläget eleverna som läser ämnen på skolans gemensamma fritidshem medan eleverna som läser ämnesområden är kvar i grundsärskolans lokaler även under fritidshemstid. Intentionen är att alla elever på skolan ska kunna gå på ett gemensamt fritidshem.

Social miljö

Verksamheten ska främja en social gemenskap. Den nya byggnaden får inte inverka menligt på det befintliga tillsammansarbetet. Den sociala gemenskapen ska främjas mellan de elever som läser ämnen och de elever som läser ämnesområden samt mellan elever i grundsärskolan och elever i grundskolan.

Samverkan med hemmet samt skolans arbete med normer och värden är, även de, viktiga delar i den sociala miljön.

Pedagogisk miljö

Den personal som arbetar inom grundsärskolan bildar ett av skolans lärteam. I lärteamet ingår lärare, lärare i fritidshemmet samt en elevassistent. Inom grundsärskolan pågår ett utvecklingsarbete kring undervisningen kopplat till de möjligheter de nya lokalerna ger.

Pedagogiska strategier och stödstrukturer ska främja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

I enlighet med barn- och utbildningsförvaltningens digitaliseringsarbete kommer alla elever att ha tillgång till chromebooks. Eleverna som läser ämnesområden får chromebooks med touchskärm. Även andra digitala lösningar kan, utifrån ett pedagogiskt perspektiv, bli aktuella för att säkerställa tillgängligheten. Elevernas hjälpmedel ska utgöra ett naturligt inslag i undervisningen.

Fysisk miljö

I den nya tillbyggnaden finns utrymme för gemensam undervisning, för arbete i mindre grupper samt för enskilt arbete. Utrymme finns även för uppställning av hjälpmedel samt laddstation för dessa. Fasta lyftar finns i entrén, i rörelserummet samt på den stora rwc. Antalet lyftar kan komma att utökas samt kompletteras med en mobil lyft.

De nya lokalerna uppfyller normerna för god akustik och möblerna är ljuddämpade.

I klassrummen kommer dimbara LED-lampor med möjlighet att variera ljusstyrka och färg användas i klassrummen och i övriga utrymmen kommer varmvita LED-lampor att användas. De stora fönstren släpper in dagsljus och persienner finns för att användas vid behov. Likaså ska det vara möjligt att använda fönsterfilm om behov av detta uppstår.

Färgen på väggarna kommer att vara grå. Ljusare och mörkare nyanser av grått i de olika rummen kommer att ge kontraster vilket underlättar orienteringsförmågan. I den äldre skolbyggnaden är det inte lika lätt att orientera sig på grund av nivåskillnader och visuella intryck.

När det gäller utemiljön kommer en ny lekplats att byggas där underlaget kommer att bestå av gummi-asfalt som ökar tillgängligheten för elever som är rullstolsburna.

Bedömning

Utifrån de underlag och den information som framkommit i utredningen görs bedömningen att det är möjligt att ta emot samtliga elever inom målgruppen för grundsärskolan i Timrå, i och med att de nya lokalerna är färdigställda på Bergeforsens skola.

Den pedagogiska, fysiska och sociala miljön beskrivs vara ändamålsenliga för målgruppen. Förutsättningar för lärande finns enligt det som framkommit i utredningen. Behörigheten hos lärarna är i dagsläget god. Det finns även erfarenhet hos två av lärarna från Tallskolan som tidigare fanns i kommunen. En utmaning är att rekrytera behöriga lärare i fritidshemmet som ingår i grundsärskolans lärteam.

I samtal med rektor framgår att de i sitt arbete fokuserar på tillgänglighet och flexibla lösningar för att möta elevernas behov så att eleverna ska utvecklas så långt som möjligt. Ett fortsatt fokus på tillgänglighet och delaktighet i det pågående utvecklingsarbetet är centralt. I delaktighetsarbetet är bland annat delar som samhandling, erkännande och autonomi viktiga att beakta.

Då arbetet med tillgängliga lärmiljöer, att identifiera och undanröja hinder, är en ständigt pågående process är det av vikt att kontinuerligt fortsätta säkerställa tillgängligheten för eleverna.

Källor

Diskrimineringslagen 2008:567

Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Plan- och bygglagen 2010:900

Skollagen 2010:800

Skolverkets webbplats

Specialpedagogiska skolmyndighetens webbplats

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018): *Delaktighet – ett arbetssätt i skolan*

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018): *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning – handledning*

Information och underlag från:

- Intendent, Barn- och utbildningsförvaltningen
- Rektor, Bergeforsens skola
- Controller, Timrå Kommun
- Skolskjutssamordnare, Barn- och utbildningsförvaltningen